

Waarneming van de noordse waterspreeuw, *Cinclus c. cinclus* (L.), in Gelderland

door

A. B. WIGMAN

(met plaat 1)

(With summary : Occurrence of the Black-bellied Dipper,
Cinclus c. cinclus (L.), in the Netherlands)

Van de in Nederland hoogst zeldzaam voorkomende noordse waterspreeuw, *Cinclus c. cinclus* (L.), werd eind December 1950 en begin 1951 gedurende ettelijke weken een exemplaar aangetroffen op het landgoed „Mariëndaal”, liggende in de gemeenten Arnhem en Renkum, oostelijk van het dorp Oosterbeek. Dit is een bezitting van het „Geldersch Landschap”, ter grootte van ± 132 ha en werd in 1936 aangekocht; in vroeger eeuwen stond er het bekende klooster der reguliere Kanunniken, sinds enige jaren is het grote herenhuis in gebruik bij het Instituut v. Toegepast Biologisch Onderzoek in de Natuur (ITBON). Dank zij de aanmerkelijke hoogteverschillen, de glooiende bouwlanden, de statige lanen, de door oude bossen vrij snel stromende beek en het merkwaardig beukenberceau, gaat er van het echt-Gelderse landgoed een zeldzame bekoring uit. Het wordt doorsneden door twee grote verkeerswegen (Rijksstraatweg Arnhem—Utrecht en Schelmse weg), alsook door de spoorbaan van Arnhem naar Utrecht.

Op 26 December 1950 werd er voor het eerst gewag gemaakt van het verschijnen van een waterspreeuw aan de Mariëndaaalse beek en ik heb de indruk, dat hij er ook niet veel eerder geweest is. De heer J. A. PET, bouwkundige bij de P.G.E.M., c.q. K.E.M.A., in de directe nabijheid van Mariëndaal, deelde mij mede, dat de vogel door hem op genoemde datum was gezien. Hij hield hem voor de midden-europese vorm, doch latere observaties van bevoegde zijde (o.a. Dr H. N. KLUYVER, M. J. C. KOLVOORT, J. P. STRIJBOS, Jb VAN DE PEPPEL, A. J. DE LORM, Mr A. RUIJS en K. W. L. BEZEMER) lieten er geen twijfel aan bestaan, dat het de noordse subspecies betrof. De vogel hield zich meesttijds op aan de benedenloop der beek, slechts enige honderden meters van de plaats, waar deze de uiterwaarden van de Rijn bereikt. Opgemerkt dient te worden, dat vrij-

wel de gehele Decembermaand gekenmerkt werd door sneeuw en vorst; op 2 Jan. '51 begon het te dooiën en enkele dagen nadien was alles sneeuwvrij. Het water van de beek befrist nimmer.

Eigenlijk was het slechts een zeer klein gebied, waar de vogel huisde, doch het was er tevens een, dat ten volle beantwoordde aan zijn vaderlandse biotoop. Door de vroegere bewoners van Mariëndaal werd n.l. door middel van de beek een kunstmatige waterval van ca 3 m verkregen, kletterend in een vijver, uit welke het water via een tweede, veel kleinere waterval wordt afgevoerd. Van het geheel is een natuurlijke rotspartij gemaakt, terwijl het complex in een groene weide ligt met ter ene zijde aansluitend oud bos. De grote verkeersweg Wageningen—Arnhem is vlakbij en het landgoed mag vrij worden bezocht; deze factoren bevorderden het bezoek, dat, na publicatie van de waarneming door ettelijke bladen, zeer druk werd, doch bij de meesten stellig op nieuwsgierigheid berustte. Als het publiek de vogel gezien had, kon men meermalen opmerkingen horen als: „Is dat nou alles!”, waarop men teleurgesteld vertrok. Gelukkig namen de directeur van het „Geldersch Landschap”, S. H. FREDERIKS, alsmede de Natuurwacht afdoende maatregelen om de rust zoveel doenlijk te bewaren. De vogel hield bijna steeds het milieu van de vijver, dus tussen de hoge- en de lage waterval, bezet, doch toonde voorkeur voor de eerste; graag zat hij op de doornate, bemoste stenen of vloog door het glinsterende gordijn. Opvallend was zijn makheid; tot op slechts een paar meters viel hij te benaderen en menigeen — ook amateurs — stelde hij in staat hem zonder veel moeite te fotograferen. Op 12 Februari gelukte het JAN P. STRIJBOS hem op zeer geringe afstand en bij fraai zon-nig weer in natuurlijke kleuren te filmen.

Blijkens „De Nederl. Vogels” (p. 318) werden er van de nominaat-vorm van *Cinclus* slechts 5 waarnemingen gedaan in de periode van 1759 tot 1899, terwijl er een dubieus geval is van 1912, zonder bewijsstuk*).

Door een royale gift van een der leden werd de Redactie in staat gesteld één der fraaie opnamen van deze vogel door ons medelid F. P. J. KOOIJMANS op plaat 1 af te drukken.

Summary: *Occurrence of the Black-bellied Dipper, Cinclus c cinclus (L.), in the Netherlands.*

Xmas 1950 till about the middle of February 1951 a specimen of this bird was daily seen at a little brook between two artificial waterfalls in the province Gelderland. It could be observed hard by, so that the identification cannot miss. Many experienced Dutch ornithologists saw the bird for a long time at close quarters.

This subspecies of *Cinclus* has occurred and been collected in Holland from 1759 till 1899 only four or five times; further a specimen was probably seen November 1912, but not collected.

*) Dat het juveniele voorwerp van 1897 tot deze vorm heeft behoord, is echter aanvechtbaar (zie ibidem, p. 1068); tot nu toe waren dus slechts 4 positieve gevallen bekend. (t. K.).

Foto F. P. J. KOOIJMANS

Noordse waterspreeuw, *Cinclus c cinclus* (L.). Mariëndaal, Oosterbeek, 14 Jan. 1951.

Foto F. P. J. KOOIJMANS

De zwartkopmeeuw, *Larus melanocephalus* Temm., op „de Beer”, Hoek van Holland. 27 Juni 1950.